

забаўляльна-навучальны часопіс для дзетак

Гарбузік

Рыцары

с. 4

заданні ЧЫТАЕМ казкі МАЛЮЕМ забаўкі самаробкі ЛІЧЫМ крыжаванкі ГУЛЯЕМ вершы

Клапатлівыя машыны

Алена Церашкова

Па дарогах твайго горада ездзяць працавітыя машыны. Яны дапамагаюць людзям рабіць шмат важных спраў. Чым жа займаюцца нашыя памочнікі — машыны?

«Хуткім дапамогам»
Саступай дарогу!
Бел-чырвоная машына
Прывязе бінты і шыны,
Кропельніцы і шпрыцы,
Розныя таблеткі.
Зможа доктар памагчы
І бацькам, і дзеткам!

Вось пад паштовай скрыняю
Стаіць машына сіняя
З касою белай рысаю —
Яе адметнай рысаю.
Лісты збірае тут і там
І ўсе адвозіць на Паштамт,
Бо добрыя навіны
Хутчэй дайсці павінны!

З ровам грузавік імчыць.
Што такое? Дом гарыць!
Да пажарнага гідранта
Цягне рукавы каманда,
Выраслі драбіны ў неба,
Гасіць полымя вада…
Жартаваць з агнём не трэба:
Можа здарыцца бяда.

Стала нашая машына.
Можа, больш няма бензіну?
Можа, рухавік зламаўся?
Тата моцна знерваваўся:
Ляпаў накрыўкай капота,
Злосна торкаў колы ботам…
Не хвалюйся гэтак, тата!
Выклічам эвакуатар!

Ля кантэйнера, у скверы,
Завіхаўся смеццявоз.
«Лапай» скрыню ашчаперыў
І над кузавам патрос.
Сцепануўся, ушчыльніў —
І на сметнік пакаціў.
Выкідайце, людцы, смецце,
Заўтра ён ізноў прыедзе!

На будоўлі ёсць машына:
Кузаў круціцца няспынна.
Едзе і бетон мяшае —
Вось руплівіца якая!
Калі добра размяшала —
Будзе дом стаяць трывала.
А як ленавалася —
Трэсне ды разваліцца.

А ці ведаеш ты…

…у якіх машынах ездзяць паштальёны, дактары, пажарныя, аўтамеханікі?

…што некаторыя з гэтых машын маюць права ехаць на чырвонае святло? Падумай, якія і чаму.

Навошта трэба ведаць правілы дарожнага руху? А як ты паводзішся на дарозе?

Яраш Малішэўскі

Краіна замкаў, краіна рыцараў

З даўніх часоў Беларусь, якая месціцца ў самым цэнтры Еўропы, звалася «краінай замкаў». Дзясяткі іх, пабудаваныя нашымі продкамі, былі перашкодай на шляху ворагаў. А дзе замкі — там і рыцары. Бясконцыя войны, якія навальваліся на наш край, змушалі мужных людзей бараніць Радзіму. Смелыя, спраўныя, добрыя ваяры, здольныя павесці за сабою іншых, і называюцца рыцарамі.

Рыцарскія даспехі можна параўнаць з больш познім танкам, бо добры даспех прабіць было вельмі цяжка. Важыць яны маглі тры дзясяткі кілаграмаў, а турнірныя — і ўдвая больш. Складаліся даспехі са шматлікіх дэталяў, колькасць якіх магла даходзіць да 200. Іх выраблялі майстры-збройнікі, і каштавалі тыя даспехі вельмі дорага — часам як вялізны статак кароў.

У беларускай гісторыі рыцараў ставала. Гэта і легендарны полацкі князь Усяслаў Чарадзей, што з’яднаў крывіцкія землі ў магутнае Полацкае княства. Гэта і Вітаўт Вялікі, за часы якога наша дзяржава — *Вялікае Княства Літоўскае* — разлягалася ад Балтыйскага да Чорнага мора і была найбуйнейшай дзяржавай у Еўропе. Рыцар — гэта і вялікі гетман *Канстанцін Астрожскі*, які шмат разоў граміў ворагаў, баронячы родны край ад маскалёў ды татараў. Жанчына-рыцар — княгіня *Анастасія Слуцкая*. Пяцьсот гадоў таму яна перамагала драпежных крымчакоў. Яшчэ адна дзяўчына, якую з поўным правам можна назваць рыцарам — слынная *Эмілія Плятэр*. Яна змагалася ў паўстанцкіх аддзелах у 1830 годзе і сталася прыкладам самаахвярнасці і адвагі. *Тадэвуш Касцюшка*, *Давыд Гарадзенскі*, *Януш Радзівіл* — ды ці мала нарадзіла вояў-герояў зямля беларуская? Імя кожнага з гэтых славутых людзей залатымі літарамі ўпісана ў нашую гісторыю. Пра іх апавядаюць кнігі і вершы, паданні ды песні. Пра людзей, што сталіся сімвалам роднага краю, прыкладам таго, як трэба жыць, каб жыла Бацькаўшчына.

На гербе Вялікага Княства Літоўскага «Пагоня» прысутнічае выява вершніка на кані з мечам у руцэ. Герб стаўся нацыянальным сімвалам беларусаў і літоўцаў. Паходжанне герба «Пагоня» сягае ўглыб стагоддзяў і звязана са старажытнай вайсковай традыцыяй — у выпадку раптоўнага нападу ворагу кожны мужчына, які меў права насіць зброю, мусіў пешкі або конна рушыць у пагоню.

Афіцыйны статус «Пагоні» як дзяржаўнага герба быў замацаваны ў Статутах Вялікага Княства Літоўскага.

Калі прамаўляеш «рыцар», то адразу ўяўляюцца даспехі, мечы, дзіды ды бітвы часоў сярэднявечча. Адным словам, далёкія стагоддзі. І гэта безумоўна так. Тады трэ было ўмець карыстацца зброяй, быць добрым вершнікам, моцным і загартаваным. Не меншае значэнне мела і моц духу — без яе аніякая зброя не дапаможа…

Але насамрэч рыцары ёсць і ў наш час, ім можаш быць і ты. Трэба толькі любіць сваю Радзіму і заўжды быць гатовым бараніць яе. А памятаючы пра слаўных продкаў, заўжды разумееш — прыкладаў у нас багата, і кожны час можа даць гэтую магчымасць — стацца рыцарам. Абаронцам Беларусі.

ЗНАКАВЫЯ БІТВЫ

Грунвальдская бітва адбылася 15 ліпеня 1410 года. У ёй аб’яднаныя сілы Вялікага Княства Літоўскага і Польшчы перамаглі нямецкіх рыцараў-тэўтонаў. Гэтая перамога — адна з самых славутых у нашай гісторыі.

У Клецкай бітве 6 ліпеня 1506 года войска Вялікага Княства Літоўскага на чале з Міхалам Глінскім перамагло крымскіх татараў.

Бітва пад Воршай адбылася 8 верасня 1514 года паміж войскамі Вялікага Княства Літоўскага і Маскоўскай дзяржавы. 35-тысячнае войска пад кіраўніцтвам знакамітага вялікага гетмана Канстанціна Астрожскага перамагло 80-тысячнае маскоўскае войска.

ВЫРАТУЙ КАРАЛЕЎНУ

Злы цмок паланіў каралеўну. Рыцар едзе ратаваць прыгажуню, але на шляху яго чакаюць перашкоды...

Прыдумала і намалявала Юлія Малахоўская

Полацак

Віцебск

Крэва

Друцак

Менск

СТАРТ

Горадня

Новагародак

Слуцак

Камянец

Берасце

Пінск

Тураў

Гомель

ФІНІШ

Пазнакі на мапе:

- цябе зачаравалі русалкі ці звялі чэрці, альбо ты заблукаў у лесе — прапусці крок
- ты зрабіў добрую справу і атрымліваеш манетку
- бераг ракі затрымлівае цябе нават на сярэдзіне кроку
- у вялікім горадзе можаш набыць дадатковы крок за манетку
- у цэнтры княства мусіш спыніцца нават на сярэдзіне кроку. Кінь кубік: калі выпала 1, 2, 3 — прапусці крок; калі выпала 4, 5, 6 — мясцовы князь дапаможа табе зрабіць дадатковы крок
- у варожым горадзе ты трапіш у палон і мусіш вярнуцца да пачатку шляху

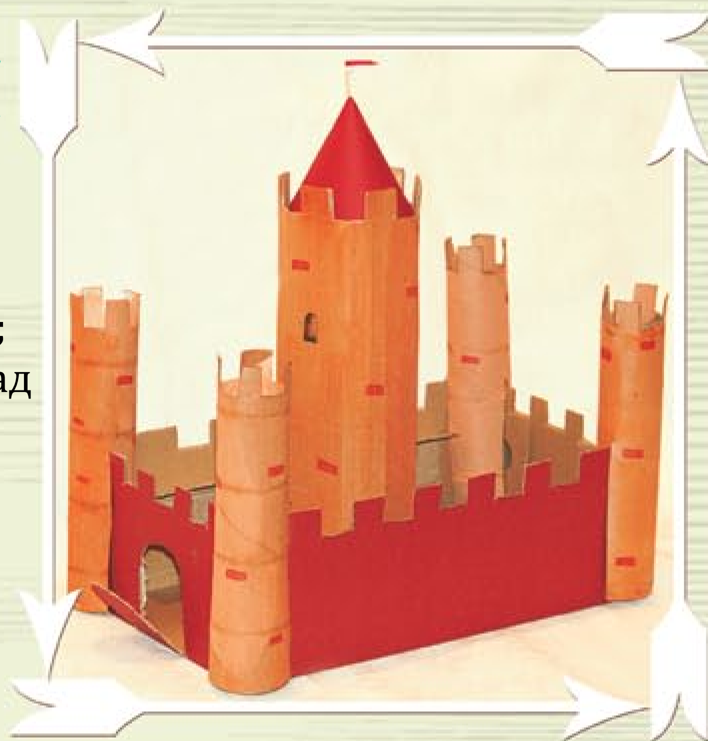
Для гульні трэба: фішкі па колькасці ўдзельнікаў, кубік, манеткі (гузікі).

Годныя рыцары і прыўкрасныя паненкі! Цяпер вы можаце пабудаваць уласны казачны замак. Папрасіце дарослых дапамагчы вам.

Вам спатрэбяцца:

- скрынка з-пад абутку;
- 4 кардонавыя трубкі ад папяровых рушнікоў;
- кардон;
- фарбы, пэндзаль;
- просты аловак;
- нажніцы, клей, скотч.

Рыцарскі ЗАМАК

1 Па краі скрынкі з-пад абутку нажніцамі павыразайце зубчыкі. Папрасіце дарослага нажом прарэзаць у сцяне паўкруглыя вароты.

2 Выразаем зубчыкі па краі чатырох вежаў — кардонавых трубак. Папрасіце дарослага надрэзаць трубкі на вышыню борцікаў скрынкі. Замацуйце трубкі па кутах скрынкі — так, як паказана на фотаздымку.

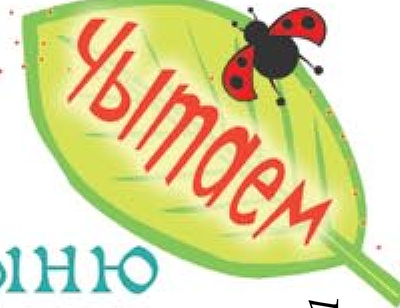
3 З кавалку кардону памерам 30×30 см скруціце цыліндр. Склейце яго. З чырвонага кардону ці паперы выражце паўкруг радыюсам 10 см. З яго зрабіце дах для цэнтральнай вежы-данжона.

4 Прыляпіце дах да ўнутранай сценкі вежы скотчам. Размалюйце данжон і сцены замка. Цяпер можна сяліць у ім рыцараў і прынцэс!

Рыцарскі замак будавала Настасся Грынчанка з мамай Палінай

Напісала і намалявала Беатрыкс Потэр, пераказала Алена Байка

Казка пра спадарыню Мышэвіч

Пачатак у нумары 2/2011

Спадарыня Мышэвіч вырашыла заняцца пчоламі па абедзе.

Вярнуўшыся ў гасцёўню, яна пачула, як нехта гучна кашляе, і ўбачыла ўласнай персонай спадара Жабовіча!

Ён сядзеў у крэсле-гайданцы: складзеныя рукі, шырокая ўсмешка, выцягнутыя да камінка ногі.

Спадар Жабовіч жыў у канаве пад жываплотам, у надзвычай бруднай і мокрай канаве.

— Як маецеся, спадар Жабовіч? Авохці, Вы ўвесь мокры!

— Дзякую, дужа дзякую, спадарыня Мышэвіч! Я крыху пасяджу і падсушуся, — сказаў спадар Жабовіч.

Ён сядзеў і ўсміхаўся, а вада сцякала з яго жупана. Спадарыня Мышэвіч пайшла па анучу.

Спадар Жабовіч сядзеў сабе і нікуды не сыходзіў — урэшце спадарыня Мышэвіч мусіла спытаць, ці не паабедае ён з ёй.

Спачатку яна прапанавала яму вішнёвых костачак.

— Дзякую, вельмі дзякую, спадарыня Мышэвіч! Няма зубоў, няма зубоў, няма зубоў! — адказаў спадар Жабовіч.

Ён шырока разявіўся: у роце насамрэч не было ніводнага зуба.

Пасля яна прапанавала яму насенне дзядоўніка.

— Кум-кум, цынцы-брынцы! — сказаў спадар Жабовіч і падзьмуў: — Пуф-пуф-пуф! — Зярняткі дзядоўніка разляцеліся па ўсім пакоі.

— Дзякую, шчыра дзякую, спадарыня Мышэвіч! Што мне сапраўды засмакавала б — гэта сподачак мёду!

— Баюся, мёду ў мяне няма, спадар Жабовіч, — сказала спадарыня Мышэвіч.

— Кум-кум, цынцы-брынцы, спадарыня Мышэвіч! — усміхнуўся спадар Жабовіч. — Але ж я чую яго пах, на яго і прыйшоў.

Спадар Жабовіч важка ўстаў з-за стала і пачаў шукаць па шафах.

Спадарыня Мышэвіч хадзіла за ім з анучай і выцірала вялікія мокрыя сляды.

Калі ён пераканаўся, што ў шафе мёду няма, ён пашныпарыў у лёх.

— Дальбог, дайце веры, Вы там захраснеце, спадар Жабовіч!

— Кум-кум, цынцы-брынцы, спадарыня Мышэвіч!

Спярша ён ушчыміўся ў камору.

— Кум-кум? Цынцы-брынцы? Няма мёду? Няма мёду, спадарыня Мышэвіч?

У сушылцы для посуду хаваліся тры кузурачкі. Дзве ўцяклі, а самую маленькую ён схапнуў.

Далей ён прашчыміўся ў падкаморак. Там ласавалася цукрам спадарыня Матылевіч, якая адразу ж выпырхнула праз акно.

— Кум-кум, цынцы-брынцы, спадарыня Мышэвіч! Ды ў Вас, падобна, поўная хата гасцей!

— Да таго ж без запрашэння! — панаракала спадарыня Мышэвіч.

Яны пайшлі далей у лёх.

— Кум-кум!

— Бзбом-бом!

За рогам спадар Жабовіч сустрэў Бзыка Чмялевіча, схапіў яго, але адразу кінуў.

— Не люблю чмялёў. Дужа калматыя, — патлумачыў спадар Жабовіч, выціраючы рот рукавом жупана.

— Прэч адсюль, брыдкая старая жаба! — віскнуў Бзык Чмялевіч.

— Я звар'яцею! — прастагнала спадарыня Мышэвіч.

І яна схавалася ў склепе для арэхаў. Тым часам спадар Жабовіч узяўся выцягваць гняздо з пчоламі, не зважаючы на іх джалы.

Калі спадарыня Мышэвіч наважылася выйсці, усе ўжо сышлі.

Але вэрхал паўсюль быў страшэнны.

— Ніколі не бачыла такога гармідару. Мох, пух, ліпкія плямы ад мёду, вялікія і маленькія сляды — па ўсім маім чысцюткім доме!

Яна сабрала мох ды рэшткі воску.

Пасля яна выйшла і прынесла некалькі галінак, каб часткова засланіць уваход.

— Я зраблю яго вельмі вузкім, каб спадару Жабовічу не ўшчыміцца!

З кладоўкі спадарыня Мышэвіч прынесла мыла, анучу і новую шчотку. Але яна была занадта стомленая, каб нешта рабіць. Яна прысела і заснула проста ў крэсле, а пазней парабралася ў ложак.

— Калі ж у мяне будзе зноў чыста? — прамармытала бедная спадарыня Мышэвіч.

Наступнага дня спадарыня Мышэвіч устала на золку і пачала прыбіраць свой дом.

Два тыдні яна мяла, шкрабала, мыла, націрала мэблю воскам і паліравала алавянныя лыжачкі.

Калі ўсё стала зноў прыгожым і чыстым, яна зладзіла свята і запрасіла пяць іншых маленькіх мышак, а спадара Жабовіча не паклікала.

Той, вядома, унюхаў святочныя пахі і прыйшоў да дома спадарыні Мышэвіч. Аднак прашчыміцца ў дзверы не здолеў.

Спадару Жабовічу перадалі жалудовую місачку з мядовай расой, і ён зусім не пакрыўдзіўся.

Ён сядзеў на сонейку і прамаўляў:

— Кум-кум, цынцы-брынцы! Вашае здароўе, спадарыня Мышэвіч!

КАНЕЦ

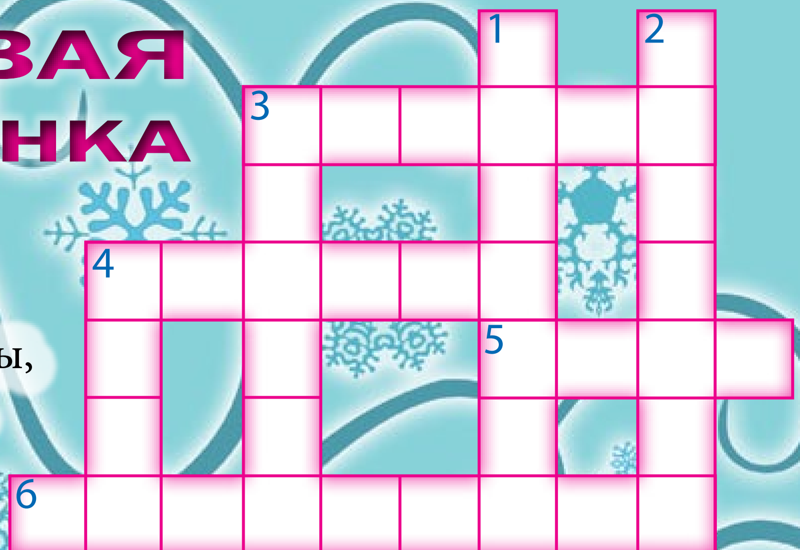

забаўляльна-навучальны часопіс для дзетак
Гарбузік

Нашыя дзеткі
dzietki.org

Нумар падрыхтавалі:
рэдактары *Вольга Мазурава,*
Паліна Грынчанка
кампутарная вёрстка і дызайн
Ірына Бурносенка
пры дапамозе *Юліі Малахоўскай,*
Алены Церашковай

ЗАГАДКАВАЯ КРЫЖАВАНКА

Па гарызанталі:

3. Гаршчок разумны,
хоць сем дзірак мае.

4. Сама пані ў каморы,
а косы на дворы.

5. Уначы гуляе,
Удзень спачывае,
Мае круглыя вочы,
Бачыць сярод ночы.

6. Без рук б'е,
без ног ідзе,
Усё кратаецца,
а не жыве.

Па вертыкалі:

1. Скрып, скрып, скрып –
Вырас на кіёчку грыб.

2. Стаяць вілы, на вілах
бочка, на бочцы гладыш,
на гладышы лес.

3. Жоўты, але не рэпа;
Круглы, але не сонца;
З семкамі, але не сла-
нечнік.

4. Хто над намі
Дагары нагамі?

Паліна Грынчанка

Адказы да крыжаванкі, а таксама дадатковыя матэрыялы
да гэтага нумара глядзіце на сайце dzietki.org